

ΦΑΝΝΥ ΚΑΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ – FANNY OCH ALEXANDER

Σκηνοθεσία-Σενάριο: Ίνγκμαρ Μπέργκμαν

Ηθοποιοί: Περνίλα Άλβιν, Μπέρτιλ Γκούβε, Εύα Φρέλινγκ, Γιορλ Κιούλε, Έρλαντ Γιόζεφσον, Βενσάν Μαρτινέζ.

Φωτογραφία: Σβεν Νίκβιστ

Μοντάζ: Σίλβια Ίνγκεμαρσον

Μουσική: Ντάνιελ Μπελ

Κοστούμια: Μάρικ Βος

Χώρα: Σουηδία, Γερμανία (Έγχρωμη)

Διάρκεια: 188΄

Πρώτη προβολή: 6.00 μ.μ.

Δεύτερη προβολή: 9.30 μ.μ.

Διακρίσεις:

25 Βραβεία και 11 Υποψηφιότητες
 -4 Βραβεία Όσκαρ, ΗΠΑ 1984: Φωτογραφίας, Ξενόγλωσσας ταινίας, Κοστούμιών και Σκηνοθεσίας.
 -Χρυσές Σφαίρες, ΗΠΑ 1984: Καλύτερη Ξενόγλωσση ταινία
 - Βραβεία Bafta 1984: Βραβείο Φωτογραφίας
 -ASECAN 1985 : Καλύτερη Ξένη ταινία
 -Association of Polish Filmmakers Critics Awards 1985: Βραβείο Καλύτερης Ξένης ταινίας
 -British Society of Cinematographers 1983: Βραβείο Φωτογραφίας
 -César Awards, France 1984: Καλύτερη ξένη ταινία
 -David di Donatello Awards 1984 3 Βραβεία, Σκηνοθεσί-

ας, Σεναρίου, Καλύτερης ξένης ταινίας

-French Syndicate of Cinema Critics 1984: Βραβείο Καλύτερης ξένης ταινίας

-Guldbagge Awards 1983: 3 Βραβεία: Καλύτερη ταινία, Καλύτερη Σκηνοθεσία, Καλύτερος Ηθοποιός (Jarl Kulle)

-Italian National Syndicate of Film Journalists 1984: Βραβείο Silver Ribbon Σκηνοθεσίας

-Los Angeles Film Critics Association Awards 1983: 2 Βραβεία, Φωτογραφίας και Καλύτερης ξένης ταινίας

-National Board of Review, USA 1983: 2 Βραβεία, ξένης ταινίας

-New York Film Critics Circle Awards 1983: 2 Βραβεία, Σκηνοθεσίας, Καλύτερης ξενόγλωσσης ταινίας

-Venice Film Festival 1983: Βραβείο FIPRESCI στον Ingmar Bergman

Η Φάννυ και ο Αλέξανδρος, παιδιά μιας οικογένειας θεατρίνων, μεγαλώνουν ευτυχισμένα μέχρι το θάνατο του πατέρα τους και το γάμο της μητέρας τους μ' έναν αυταρχικό ιερωμένο. Η αυστηρή, πουριτανική διαπαιδαγώγησή του θα προκαλέσει την αντίδραση του Αλέξανδρου.

Η τελευταία μεγάλη ταινία του Ίνγκμαρ Μπέργκμαν είναι ένα ημιαυτοβιογραφικό δράμα εποχής το οποίο συμπυκνώνει όλη τη δραματουργική ευφυΐα του. Ένα αυθεντικό κινηματογραφικό αριστούργημα, βραβευμένο με τέσσερα Όσκαρ, το οποίο ακόμα συγκινεί βαθιά.

36 χρόνια μετά από την πρώτη προβολή της, η ταινία παραμένει αγέραστη και διαπιστώνεις πως σκηνοθέτες σαν τον Μπέργκμαν δεν διαθέτει δυστυχώς η εποχή μας.

Το τελευταίο μεγάλο αριστούργημα του Μπέργκμαν.

Ένα από τα απόλυτα αριστουργήματα του παγκόσμιου κινηματογράφου σκηνοθετημένο από τον μέγιστο σκηνοθέτη των αιώνων, προσκυνώ.....

Η οικογένεια Ek Dahl ανήκει στη μεγάλη αστική τάξη της Σουηδίας των αρχών του 20ού αιώνα. Τη συναντάμε τα Χριστούγεννα του 1907. Κεφαλή της οικογένειας η γιαγιά Helena. Ακολουθούν οι γιοι Gustav Adolphe, Oscar και Carl με τις γυναίκες τους αντίστοιχα Alma, Emilie, και τη γερμανίδα Lydia. Οι μικροί Alexander και Fanny είναι τα παιδιά του ζεύγους Emilie και Oscar. Ο εβραίος έμπορος Isak Jacobi είναι εδώ και χρόνια καλός φίλος της γιαγιάς. Στην οικογένεια ανήκει το θέατρο της πόλης το οποίο διευθύνει ο Oscar. Ο τελευταίος στη διάρκεια μιας πρόβας του «Άμλετ» παθαίνει καρδιακή προσβολή και πεθαίνει. Ο επίσκοπος Vergerus συμπαρίσταται στο πένθος της συζύγου Emilie και έναν χρόνο μετά την παντρεύεται ζητώντας της όμως να υιοθετήσει μια αυστηρή ζωή και να μετακομίσει στο σπίτι του χωρίς κανένα από τα υπάρχοντά της. Η συμπεριφορά του επισκόπου είναι τρομακτικά σκληρή και αυταρχική απέναντί τους. Καταπιέζει τα παιδιά και κρατάει εσώκλειστη τη γυναίκα του, ενώ αρνείται να της δώσει διαζύγιο. Την αφήνει μάλιστα και έγκυο. Ο Isak Jacobi καταφέρνει με τέχνασμα και απαγάγει τα παιδιά. Ενώ ο επίσκοπος εκβιάζει τη σύζυγό του να τα φέρει πίσω, ένα βράδυ αυτή του δίνει ρόφημα με υπνωτικό και καταφέρνει να το σκάσει. Λίγο αργότερα πιάνει φωτιά το κρεβάτι της θείας του επισκόπου, η πυρκαγιά επεκτείνεται και ο επίσκοπος καίγεται ζωντανός. Η οικογένεια ξαναβρίσκεται ενωμένη και η Emilie αναλαμβάνει πάλι τη διεύθυνση του θεάτρου.

Το «Φάννυ και Αλέξανδρος» αναγνωρίστηκε παντού σαν αδιαφιλονίκητο αριστούργημα. Πρόκειται για μια «ταινία -απολογισμό» όπου συναντούμε όλες τις στιλιστικές και θεματικές αναφορές των προηγούμενων μεγάλων ταινιών του Bergman. Ό,τι καλύτερο υπάρχει στην «Αναμονή γυναικών», στη «Νύχτα των σαλιμπτάγκων», στα «Χαμόγελα καλοκαιρινής νύχτας», στις «Άγριες φράουλες», στους «Κοινωνούντες», στη «Σιωπή», στην «Περσώνα», στο «Κραυγές και ψίθυροι» και στο «Αυγό του φιδιού», έχει προσαρμοσθεί τέλεια σ' αυτή την ιστορία των δυο παιδιών που απολαμβάνουν τον παράδεισο της οικογενειακής ευτυχίας, προτού ένας αποτυχημένος γάμος τους ρίξει στην κόλαση του εκκλησιαστικού πουριτανισμού. Ο ίδιος ο Bergman είχε εξομολογηθεί πως μεγάλο μέρος της ταινίας είναι **αυτοβιογραφικό** και αν όχι κυριολεκτικά, τότε από την πλευρά των συναισθημάτων. Πράγματι ο πατέρας του σκηνοθέτη ήταν λουθηρανός πάστορας και ίσως η διαφυγή του μικρού Alexander μέσα στα όνειρα να ήταν χαρακτηριστικό και του ίδιου του σκηνοθέτη. Έτσι μέσα από την ταινία αυτή και μέσα από την απελπισία του μικρού αγοριού, ο Bergman ξεκαθαρίζει οριστικά τους λογαριασμούς του με το παρελθόν. Η κόλαση είναι η ερμημιά της αρρωστημένης χριστιανικής ηθικής. Ο Αλέξανδρος καταλαβαίνει ότι ο Θεός για τον οποίο του έχουν μιλήσει δεν είναι παρά ένα σκιάχτρο που το κινούν σαν γελοία μαριονέτα. Η βλασφημία γίνεται ατελευθερωτική πράξη για τον μικρό μας ήρωα: «Αν ο Θεός υπάρχει, πρέπει να τον φτύσουμε κατά πρόσωπο. Αν εμφανιζόταν μπροστά

μου, θα του έριχνα μια κλωτσιά στον πισινό». Η ουσία έχει πλέον ειπωθεί. Το επείσοδο του πρεσβυτέρου τελειώνει μέσα στις φλόγες του φανταστικού, με υπερρεαλιστικές εικόνες που θυμίζουν τον εξπρεσιονισμό του «Αυγού του φιδιού». Ύμνος προς τη ζωή και την ελευθερία των ενστίκτων, αλλά και ταυτόχρονα προς το ανορθολογικό, που μονάχα αυτό μας επιτρέπει να συλλάβουμε τη «μαγεία της ζωής» και να διεισδύσουμε στη βαθύτερη αλήθεια της, το Φάννυ και Αλέξανδρος είναι το αποκορύφωμα της μππεργκμανικής τέχνης και μια από τις ωραιότερες ταινίες που έγιναν ποτέ.

Η ταινία αυτή γυρίστηκε αρχικά για την τηλεόραση. Με νέο μοντάζ βγήκε αργότερα στους κινηματογράφους. Αν εξαιρέσει κανείς, τις ονειρικές παρενθέσεις, που βλέπει ο νεαρός ήρωας η ταινία ακολουθεί μια άκρως συμβατική και κατανοητή αφήγηση, κάτι που σε συνδυασμό με τα θαυμάσια κουστούμια και σκηνηκιά, της εξασφάλισε εκτός από Oscar και μεγάλη φήμη και αποδοχή.

Γιατί όμως αυτή η ταινία που αναμφίβολα είναι επικεντρωμένη πάνω στον Αλέξανδρο, να ονομάζεται «Φάννυ και Αλέξανδρος»; Η Φάννυ αν και σχεδόν απούσα σε μεγάλο μέρος του έργου, δεν παύει να είναι ένα από τα πιο σημαντικά πρόσωπα. Αν και παιδί μπορεί να αντιληφθεί τη λογική του ανορθολογικού, όχι χωρίς τρόπο βέβαια (είναι αυτή που βλέπει πρώτη το φάντασμα του Oscar, το οποίο δεν είναι καθόλου μια φαντασίωση του Αλέξανδρου, αλλά ένα πραγματικό φάντασμα), βρίσκεται πιο κοντά στη λογική της πραγματικότητας, γι' αυτό και δέχεται τον θάνατο του πατέρα της χωρίς αντίσταση. Επίσης, η στάση της μπροστά στον επίσκοπο που την ανακρίνει, έχει κάτι το πολύ θαρραλέο, κυρίως γιατί ξέρει ότι ψευδεται, ενώ με τον Αλέξανδρο δεν υπάρχει αυτή η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στην αλήθεια και το ψέμα, κι εδώ βασίζεται και η σύγκρουσή του με τον Επίσκοπο.

Το «Φάννυ και Αλέξανδρος» θα ήταν η τελευταία ταινία του Ingmar Bergman, όπως άλλωστε ο ίδιος είχε δηλώσει. «Μετά το Φάννυ και Αλέξανδρος δεν θα ξανακάνω άλλη ταινία μεγάλου μήκους. Ποτέ μου δεν διασκέδασα και δεν δούλεψα τόσο πολύ. Το Φάννυ και Αλέξανδρος αντιπροσωπεύει όλη μου τη ζωή σαν σκηνοθέτης. Ακόμα κι αν γράψω, κάποιος άλλος θα σκηνοθετήσει». Τελικά, το 1984, δύο χρόνια μετά το «Φάννυ και Αλέξανδρος» γύρισε το «Μετά την πρόβα» και στη συνέχεια και άλλες ταινίες, κλείνοντας την σκηνοθετική του καριέρα το 2003 με την τηλεταινία «Saraband».

KINHΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

(Βιβλιογραφία: Πλάτων Ριβέλλης, Η φανερή γοητεία και η κρυφή συγκίνηση του κινηματογράφου «Εκδόσεις φωτοχώρος», Μπάμπης Ακτσόγλου, Φάννυ και Αλέξανδρος/Κινηματογραφικά Τετράδια τεύχος 16)

Ο 20ός αιώνας γεννιέται στις στάχτες του 19ου σε μια αξεπέραστη τοιχογραφία, με θέματα την απώλεια της παιδικής αθωότητας, τον πουριτανισμό, την ενηλικίωση, την αντίδραση στη συναισθηματική βία, τη συνειδητοποίηση. Ο Μπέργκμαν καταγράφει τη ζωή και την υπογράφη κινηματογραφικά, αναπλάθοντας τις δικές του μνήμες και ενσωματώνοντας στοιχεία από τις συγγενείς τέχνες. Πλήρες, αρτιότατο, αξεθώριαστο, από αυτά που δεν παρακάμπτονται με τίποτε, το τελευταίο έργο του Σουηδού για το σινεμά.

ΘΟΔΩΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Για τον **Ingmar Bergman** και τη **Φιλμογραφία** του μπορείτε να δείτε το Πρόγραμμα Προβολών της Λέσχης 2019-20 Α! Κύκλος, στα περιεχόμενα της ταινίας «Άγριες φράουλες».